

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ХАЛҚ ТАЪЛИМИ ВАЗИРИЛИГИ
ТОШКЕНТ Вилояти ДАВЛАТ ПЕДАГОГИКА ИНСТИТУТИ

**ЎЗЛУКСИЗ ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА
ИННОВАЦИОН ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАР**

МАҚОЛАЛАР ТЎПЛАМИ

Тошкент шаҳри
“Uxtremum press” нашриёти
2010 - йил

ми ва агроинженерия тавлим йўналишларининг 3-курсида “Қишлоқ хўжалик машиналари” ва “Трактор ва автомобиль” фанларини ўқитиш жараёнида таълимнинг визуаллаштириш элементларидан фойдаланилади. Бунда ҳар бир таълим йўналишидаги туруқ талаблари туғрисидаги маълумотларни ажратиб олилади. Туруқларга қуйидаги тартибда мавзуга оид маълумотлар берилди:

- Биринчи турухта маълумотлар фақат оғзаки ва маъруза усулида етказилди (сўз);
- Иккинчи турухта сўзлар билан бирга станокнинг умумий қўринишини берилганлик оқибатида маълумот етказилди (сўз, сурат);
- Учинчи турухта маълумотларнинг сўзлар оқибати билан бирга, станокнинг макети ҳам берилди (сўз, макет);
- Тўртинчи турухта маълумотлар сўзлар билан бирга, намуналардан оқибати билан макетларни ҳам берилди (сўз, макет);
- Биринчи турухта маълумотлар оқибати билан бирга, намуналардан оқибати билан макетларни ҳам берилди (сўз, макет);
- Иккинчи турухта маълумотлар оқибати билан бирга, намуналардан оқибати билан макетларни ҳам берилди (сўз, макет);
- Учинчи турухта маълумотлар оқибати билан бирга, намуналардан оқибати билан макетларни ҳам берилди (сўз, макет);
- Тўртинчи турухта маълумотлар оқибати билан бирга, намуналардан оқибати билан макетларни ҳам берилди (сўз, макет);

“Трактор ва автомобиль” фанини ўқитишда ҳам талаблар 4 та турухта бўлиниган ҳолда маълумотлар оқибати билан бирга, намуналардан оқибати билан макетларни ҳам берилди (сўз, макет);

Талабларнинг ҳолатларида маълумотларнинг эса сақланиб қолиши даражаси (Тўрт ҳафтадан сўнг)

	Микротуруқлар			
	I	II	III	IV
Маъруза, оғзаки баён қилиш	Оғзаки баён ва кўргазмани ойнақ	Оғзаки баён кўргазмани модел ва макетлар	Оғзаки баён, таълим намуналарда иш жараёни	
Маъруза тавлими	7%	12%	26%	56%
Агроинженерия	6%	13%	25%	58%

Жадалдан қўринидаки, хотирада маълумотлар сақланиши даражасида воситаларнинг тури катта таъсир кўрсатар экан. Айниқса, IV туруқ талабларининг ўзлаштириш даражаси ниқалга таълим йўналишида юқори эканлиги жадалдан қўриниб турибди. Демак, маъруза фанлардан машғулотларни олиб борилганда макон қадар визуаллаштириш элементларидан фойдаланилса, фан ўқитувчиси вақтдан қотадик, визуаллаштириш элементлари маъруза мазмунини тўлдирди.

Маълумотларнинг хотирада сақланиб қолишини таъминлайди, ўқув материални ўзлаштиришни осонлаштирилади.

**ЭКОЛОГИК ТАРБИЯГА ОИД ТУШУНЧУЛАРНИ ШАК-
ЛАНТИРИШНИНГ ЎЗИГА ХОС ХУСУСИЯТЛАРИ**
Н.Ж.Исакулова, УМЖХТТЖМО ва УСТИ

Шахсининг ахлоқий ривожланишида табиат билан мулоқотда бўлиши катта аҳамият касб этади. Табиатта меҳр қўйиш, унинг барча бойлиқларини асраш, муҳофаза қилиш экологик тушунчалар шаклланишига тўғри келадди. Ўқувчида экологик тарбияга оид тушунчаларни шакллантиришнинг ўзига хос хусусиятлари қуйидагилардан иборат:

1. Табиат ҳақидаги билимларни ўзлаштириш хусусияти.
2. Экологик тарбияга оид тушунчалар мазмунини, нақли ва ҳажмининг аниқлиги хусусияти.

3. Ўқитувчининг ўқувчида экологик тарбияга оид тушунчаларни шакллантиришида педагогик маҳоратга эғалик хусусияти.
4. Ўқувчида экологик тарбияга оид тушунчаларни шакллантириш даражлари, ўзлаштириш даражалари ҳамда кизиқувчанлик хусусияти
5. Экологик таълим-тарбия узвийлиги.
6. Экологик ва педагогик омилларнинг ўзаро алоқадорлик хусусияти.

Ўқувчида экологик тарбияга оид тушунчаларни шакллантиришининг ўзига хос хусусиятлари талаблар асосида аниқланди:

- а) ўқувчиларнинг ёш хусусиятларини ўрганиш;
- б) ўқитувчи ва ўқувчининг ўзаро муносабатлари асосида экологик тарбияга оид тушунчаларни шакллантириш учун муҳит яратиш;
- в) фанлараро экологик тарбияга оид материаллардан фойдаланиш.

Ўқувчиларда экологик тарбияга оид тушунчаларни шакллантиришининг ўзига хос хусусиятлари билан танишиб чикши.

1. Табиат ҳақидаги билимларни ўзлаштириш хусусияти.

Товарак агрофдаги ҳар бир нарса ўқувчига таъсир қилади. Инсон ўзини ўраб турган товарак агроф билан тўла уйғунликда ўсади. Ўқувчининг табиат ҳақидаги билимларни ўзлаштиришдан мақсад-табиат компонентларини асраб-авайлаш ҳамда унга нисбатан шахс ахлоқий ривожланишини тарбиялаш.

Бошланғич синф ўқувчиларида экологик тарбияга оид тушунчаларни фанлараро шакллантириш таҳлили шунч кўрсатадики, Агрофимиздаги табиат ҳақидаги билимлар куйидагича ўзлаштирилади:

1. Жонли, жонсиз табиатнинг ўзаро алоқадорлиги ва фарқи.
2. Табиат жисмлари ва уларнинг хусусиятлари.
3. Табиат компонентлари ва ўзаро алоқадорлиги.
4. Табиат ҳодисалари ва уларнинг таъсири.
5. Қонот ва унинг Ер сайёраси билан алоқадорлиги.
6. Ўзбекистон табиат ва уни муҳофаза қилиш.
7. Агрофимиздаги табиатга оқилона муносабатларни шакллантириш.
8. Хайвон ва ўсимликлар иштирокида матк ва масалалар ечиш.

расм ва хайкалга ишлов бериш, ижодий топшириқ ва муаммони саволларни ҳал этиш.

Агрофдаги табиат ҳақидаги билимлар ўқувчининг ҳар томонлама камол топишига ва тарбияланишига ўз таъсирини кўрсатади.

БЎЛАЖАК МАТЕМАТИКА ЎҚИТУВЧИСИ ТАЙЁРГАРЛИГИ БЎЙИЧА ДИДАКТИК ТОПШИРИҚЛАР ТИЗИМИ

М.Раъмов, ТМИ

Математика фанларини аънанавий ўқитиш куйидаги ўзига хос бўлган хусусиятлари билан ажрашиб туради:

1. Маърузаларнинг репродуктив хусусияти. Ўқитувчи билим ретраңсляторни ролини бажаради. Талаба баъзи ҳолатда нофаол. Бундай вақтда одатда унинг "миyasi ўчиринган", маъруза ёзишини бошқарувчи ва "уни тезроқ ва аниқроқ ёзишга унгуриш керак" диги ҳақида миyада кайтурувчи факаг битта нуқта "ёниб" туради.
2. Амалий машгулотларнинг репродуктив хусусияти. Бундай машгулотлар одатда "савол-жавоб" кўринишидаги стандарт схема бўйича олиб борилади. Асосий вазифа - материални кайта тиклаш. Айёнки, бундай ҳолатда ижод қилиш учун шароит чекланган бўлиб, мустакил фаолиятга жой қолмайди.

3. Талабанинг ўқув фаолияти устидан старшча назорат йўқ.

4. Талабдўзининг бўлажак профессионалик фаолияти соҳасидан чиқрилади. У машина каби фақат математик масалаларни ечиш ва назарияни эслаб қолшга мажбур.

5. Ўқув жараёни профессионал фаолиятга йўнлтирилмаган аънанавий ўқув кўланамалар билан таъминланади. Математика фанлари бўйича ўқув кўланамалар универсал истеъмолчи учун ёзилган. Уларни университет талабалари - бўлажак математиклар (тадқиқотчилар), шунингдек, педагогика институти талабалари (ҳатто техника олий таълим муассасалари талабалари учун ҳам) тавсия этишди.

6. Таълим босқичлари бўйича математика таълими мазмунининг бўлинмаганлиги (бу мураккаблик даражасига қараб ўқув материалининг тақсимланишига тўққинлик қилади).